

OECD Regions at a Glance

Summary in Turkish

OECD Bölgelerine Bakış

Türkçe Özet

Okur Kılavuzu

Neden OECD Bölgelerine Bakış?

Son yıllarda bölgesel kalkınma sorunları OECD ülkelerinin çoğunun politik gündemine yeniden girdi. Örneğin Avrupa Birliği, Dünya Ticaret Örgütü gibi kurumsal süreçler ve küreselleşme gibi ekonomik trendlerin itici güç rolünü oynadığı yüksek entegrasyon ulusal sınırları erozyona uğrattı ve dünya pazarında bölgesel bazlarda rekabet yaratıyor. Aynı zamanda, önemli bölgesel eşitsizliklerin süregelmesi, ülkelerin toplumsal kaynaşma sağlayarak ekonomik büyümeyi destekleme kapasitesi açısından sorun oluşturmuyor.

Bölgesel meselelere yeniden ilgi duyulması, ulusal düzeyin altındaki düzeylerde istatistik göstergeler için yeni bir talep yarattı. Politika yapıcılar için bölgesel rekabet yeteneğinin kaynağı ile ilgili sağlam istatistiksel bilgiler gerekiyor, ama bu bilgiler her zaman bulunamıyor. Ulusal düzey altındaki veriler sınırlı olup bölgesel göstergeleri ülkeler arasında karşılaştırmak pek öyle kolay değil.

OECD Bölgelerine Bakış, OECD ülkeleri arasındaki başlıca coğrafi şablonları ve bölgesel trendleri analiz edip karşılaştırarak bu boşluğu doldurmayı amaçlıyor.

Bölgeleri karşılaştırmak

Ulusal düzey altındaki ekonomik analizde ana mesele, bizzat analiz birimi, yani bölge kavramıdır. “Bölge” gerek ülke içinde gerekse ülkeler arasında çok farklı anlamlar taşıyabilir. Örneğin, en küçük OECD bölgesi (Concepcion de Buenos Aires, Meksika) 10 kilometre kareden küçük bir alana sahipken en büyüğü (Nunavut, Kanada) 2.000 kilometre kareden büyüktür. Aynı şekilde, OECD bölgelerinin nüfusu yaklaşık

400 kişinin yaşadığı Balance ACT (Avustralya) ile 47 milyondan fazla nüfuslu Kanto (Japonya) arasında değişmektedir.

Bu meselenin üstesinden gelebilmek için OECD her bir üye ülke içindeki bölgeleri sınıflandırdı (bkz. Sources & Methodologies “OECD Regional Grids”). Bu sınıflandırma iki coğrafi düzeye (CD) dayanıyor. Üst düzey (2. Coğrafi Düzey) yaklaşık 300 makro bölgeden, alt düzey (3. Coğrafi Düzey) ise 2.300’den fazla mikro-bölgeden oluşuyor.¹ Bu sınıflandırma – Avrupa ülkelerinde, Eurostat sınıflandırmasıyla büyük ölçüde uyumlu olup – aynı coğrafi düzeydeki bölgelerin daha iyi kıyaslanabilmesini kolaylaştırıyor. Gerçekte, bu iki düzey, tüm üye ülkelerde resmen yerleşmiş ve görece istikrarlı olup, birçokları tarafından bölgesel politikaların uygulanmasında çerçeve olarak kullanılıyor.

İkinci mesele, her bir bölgenin farklı bir “coğrafya”sı olmasıdır. Örneğin, Britanya’da, iki bölge de aynı coğrafi düzeye ait olmasına karşın, şehirleşme düzeyi yüksek bir bölge olan Londra’nın kırsal bir bölge olan Shetland Adaları ile karşılaştırılmasının yerinde olup olmadığı tartışılabilir. Bu farklılıkları hesaba katmak amacıyla OECD tarafından oluşturulan bölgesel tipolojiye göre, bölgeler ağırlıklı kentsel, ağırlıklı kırsal ve ara bölgeler şeklinde sınıflandırıldı. Kırsal ve kentsel mahallerde yaşayan bölgesel nüfus yüzdesine dayanan bu tipoloji, aynı tipteki bölgeler arasında anlamlı kıyaslamalar yapılmasına olanak tanıyor (Sources & Methodologies “The OECD Regional Typology”).

Kitabın kurgusu

OECD ülkelerindeki yeni politik yaklaşım doğrultusunda, “Bölgelere Bakış” başlıca üç tema etrafında düzenlenmiş bulunuyor:

1. Ulusal büyümenin aktif bileşeni olarak bölgeler.
2. Yerel varlıklardan en iyi şekilde yararlanmak.
3. Bölgesel refah konusunda rekabet etmek.

Birinci tema, ulusal büyüme faktörlerinin ulusal büyümenin desteklenmesi amacıyla bu faktörlerin bölgeler içerisinde kullanımının geliştirilmesini gerektirecek şekilde, genellikle az sayıda bölgede yer aldığını vurguluyor. İkinci tema, bölgelerin ekonomik performansını değerlendiriyor ve bölgesel rekabet yeteneğinin geliştirilmesi için harekete geçirilebilecek, kullanılmayan kaynakları belirliyor. Son olarak, üçüncü tema ise, bölgesel rekabet yeteneğinin geliştirilmesinde refahın kilit öneme sahip bir faktör olduğu perspektifi içerisinde refahın farklı boyutlarını inceliyor.

Ulusal büyümenin aktif bileşeni olarak bölgeler

Ekonomik faaliyetin coğrafyasının muhtemelen en çarpıcı özelliği yoğunlaşmadır. Bütün OECD ülkelerinde üretim genellikle az sayıda kentsel bölge etrafında yoğunlaşıyor, endüstriler son derece uzmanlaşmış kutuplarda yer alıyor, işsizlik ise genellikle birkaç bölgede yoğunlaşıyor.

İklim ve çevre koşullarındaki farklılıklar bazı bölgelerde insan yerleşimini caydırıp, nüfusun birkaç kentsel merkez etrafında yoğunlaşmasını teşvik ediyor. OECD nüfusunun

¹. 0. Düzey tüm ülke coğrafyasını, 1. Düzey ise makro bölgelerin oluşturduğu grupları ifade ediyor.

yarıdan fazlası (%53) ağırlıkla kentsel bölgelerde yaşıyor (Şekil 1.4). Ve bu yoğunlaşma şablonu, bizzat kentleşme sürecinden kaynaklanan hizmetlerin daha yaygın ve ekonomik fırsatların daha çok olması yoluyla kendi kendini pekiştiriyor. OECD ülkelerinin birçoğunda – Avusturya, Kanada, Finlandiya, Macaristan, Japonya, Kore, Meksika, Portekiz, İspanya İsveç ve Türkiye – ulusal GSYİH'nın en az %40'ı tüm bölgelerin sadece %10'unda üretiliyor (Şekil 2.1).

İşsizlik için de aynı şablon geçerli. OECD ülkelerindeki işsizliğin yaklaşık %47'si kentsel bölgelerde yoğunlaşırken, %31'i ara bölgelerde, %22'si kırsal bölgelerde yoğunlaşıyor (Şekil 3.3). Ancak, işsizliğin bölge tipine göre dağılımı genellikle ülkeler arasında önemli farklılıklar gösteriyor. Belçika, Japonya, Kore, Hollanda, Britanya ve ABD'de, ulusal işsizliğin en az %60'ı kentsel bölgelerde yoğunlaşıyor. Ancak, Finlandiya, İrlanda, Norveç, Polonya ve İsveç'te toplam işsizliğin en az yarısı kırsal bölgelerde yoğunlaşıyor. Son olarak, Fransa, Yeni Zelanda, İspanya, Slovak Cumhuriyeti ve Türkiye'de işsizlik en çok ara bölgelerde yoğunlaşıyor.

Ekonomik büyümenin kilit öneme sahip varlıkları genellikle az sayıdaki bölgede yer alıyor. 2001 yılında OECD üyesi ülkelerde tescil edilen patent toplamının %54'ü tüm bölgelerin yalnızca %10'undan geldi (Şekil 5.1), ve yüksek eğitim almış nüfusun %64'ten fazlası kentsel bölgelerde yaşıyor (Şekil 6.3).

Ekonomik varlıkların yoğunlaşması, ulusal performansların az sayıdaki bölgelerin dinamizmi tarafından harekete geçirildiğini gösteriyor. 1996 - 2001 arasında OECD ülkelerinde ortalama olarak yaratılan toplam istihdamın %56'sını tüm bölgelerin %10'u temsil ederken (Şekil 9.3), işini kaybedenlerin yaklaşık %70'i öbür %10'da yoğunlaşmıştı (Şekil 9.4). Dolayısıyla, OECD ülkelerinde toplam büyümenin desteklenmesinde bölgesel faktörler en azından ulusal faktörler kadar önemli bir rol oynuyor.

Yerel varlıklardan en iyi şekilde yararlanmak

Ekonomik performans OECD ülkeleri arasında önemli farklılıklar göstermekle birlikte, uluslararası farklılıklar çoğunlukla aynı ülkenin farklı bölgeleri arasında gözlemlenen farklılıklardan daha az. 2001'de, Lüksemburg'da kişi başına düşen GSYİH, Türkiye'den en az sekiz kat daha fazlaydı. Ancak, Türkiye içindeki Kocaeli bölgesinde kişi başına düşen GSYİH, Hakkâri bölgesinden neredeyse 13 kat daha fazlaydı. Aynı şekilde, Britanya'daki Londra İçi – Batı bölgesinde kişi başına düşen GSYİH, Anglesey adasındakinden en az dokuz kat daha fazlaydı (Şekil 11.2).

Aynı yıl, işsizlik oranlarındaki uluslararası farklılıklar yüzde olarak 17 puan büyüklüğündeydi (Şekil 13.1). Ancak, işsizlik oranlarındaki bölgesel farklılıklar Kanada, İtalya, Polonya ve İspanya'da yüzde olarak 20 puanı geçiyordu (Şekil 13.2).

Ekonomik performanslar OECD bölgeleri arasında önemli farklılıklar gösteriyor. Ancak neden bazı bölgeler diğerlerinden daha fazla rekabet yeteneğine sahip oluyor? Bölgesel kıyaslama (Tablo 15.1) kişi başına düşen GSYİH'nın belirli bölgelerde yüksek (görelî avantaj), diğerlerinde ise düşük (görelî dezavantaj) olmasını açıklayan başlıca faktörlerin belirlenmesine olanak veriyor.

Kişi başına düşen GSYİH'nın yüksek olduğu bölgelerin çoğunda üretkenliğin başlıca görelî avantaj olduğu görülüyor (%43). Bu aynı zamanda kişi başına düşen GSYİH'nın

düşük olduğu bölgelerin daha da büyük bir çoğunluğunda en sık görülen görelî dezavantajı oluşturuyor (%62).

Kişi başına düşen GSYİH'nin yüksek olduğu bölgelerde ikinci en sık görülen görelî avantajın işgücü pazarına yüksek katılım düzeyi olduğu görülürken (%20), kişi başına düşen GSYİH'nin ulusal ortalamasının altında olduğu bölgelerin yalnızca %8'inde rekabet yeteneğinin az olmasının başlıca açıklamasını işgücünün katılım düzeyi oluşturuyor.

Kişi başına düşen GSYİH'nin yüksek ya da düşük olduğu bölgelerde ulaşım, uzmanlaşma ve istihdam oranlarının aynı şekilde önemli olduğu görülüyor. Bu oranlar, ulaşım için yaklaşık %15, uzmanlaşma için %7 ve istihdam oranları için %6 düzeyinde. (Kişi başına düşen GSYİH'nin düşük olduğu bölgelerde ise %7 oranında.)

Son olarak, becerilerin zayıf performans için açıklama olmaktan daha çok görelî avantaj oluşturduğu görülüyor. Bunlar kişi başına düşen GSYİH'nin yüksek olduğu bölgelerin %6'sına karşılık, kişi başına düşen GSYİH'nin düşük olduğu bölgelerin sadece %1'inde ana görelî avantajı oluşturuyor.

Bölgesel refah konusunda rekabet etmek

Ekonomik varlıklar bölgesel rekabet yeteneği açısından büyük önem taşıırken, genellikle refah şeklinde ifade edilen daha somut faktörler de bir bölgenin yüksek değere sahip işleri ve kalifiye çalışanları çekme kapasitesinin açıklanmasına yardımcı olur.

Refah, önemli ölçüde, çoğunlukla yalnızca büyük ekonomik merkezlerde bulunan hizmetlere ve kaynaklara erişim yeteneğine bağlıdır. Ortalama olarak, bir OECD yurttaşının en yakın merkeze ulaşmak için katetmesi gereken mesafe (saat hesabıyla) kentsel bir bölgede 39 dakika, ara bir bölgede 1,55 saat ve kırsal bir bölgede ise 3,29 saattir (Şekil 23.2).

Yüksek öğrenime erişim konusunda bölgeler arasında büyük farklılıklar görülüyor. Üçüncü kademe eğitim kayıtlarında en büyük bölgesel farklılıklar Türkiye ve Slovak Cumhuriyeti'nde görülürken, bölgesel kayıt oranlarındaki en küçük farklılıklar ABD, Hollanda ve Norveç'te görülüyor (Şekil 25.1).

Refahın bir başka önemli yanını sağlık hizmetlerine erişim oluşturuyor. Hemen bütün ülkelerde kişi başına düşen tıp doktoru sayısı, kentsel bölgelerde en yüksek düzeyde olurken, kırsal bölgelerde ise en düşük düzeyde gerçekleşiyor (Şekil 27.2). Slovak Cumhuriyeti'nde kentsel bölgelerde kişi başına düşen doktor sayısı, ülke ortalamasının neredeyse iki katı olup, Avusturya, Yunanistan, Macaristan ve Kore'de bu oran ortalama en az 50% daha yüksek.

Sağlık durumundaki farklılıklar da refah üzerinde benzer bir etkiye sahip. 2001'de en büyük bölgesel farklılıklar ABD, Avustralya ve Meksika'da kaydedilirken, en küçük farklılıklar Japonya, Hollanda ve Portekiz'de görüldü (Şekil 26.2).

Bölgesel cazibe açısından güvenlik de ek bir faktördür. Bu faktör yurttaşların belirli bir bölgede yaşama kararında rol oynar ve firmalar için olumlu bir iş ortamı yaratılmasına katkıda bulunur. Mal güvenliğine yönelik suçlarda bölgesel farklılıkların en çok İspanya, Slovak Cumhuriyeti, Avusturya ve Türkiye'de olduğu görülüyor. Yeni Zelanda, Yunanistan ve Danimarka'da ise bölgeler arasındaki farklılıkların çok daha az olduğu görüldü (Şekil 28.1).

Can güvenliğine yönelik suç duyurularında en büyük bölgesel farklılıkların ise Kanada, ABD, Avustralya, Avusturya, Finlandiya, Kore ve İspanya'da olduğu görülürken, İrlanda ve Danimarka'da can güvenliğine yönelik suç duyurularının bölgeler arasında daha eşit şekilde dağıldığı görülüyor (Şekil 29.1).

Ölümcül trafik kazaları oranlarındaki bölgesel farklılıkların en fazla olduğu ülkeler Portekiz ve ABD, en az olduğu ülkeler ise Yeni Zelanda, Hollanda ve Slovak Cumhuriyeti idi (Şekil 30.2). Hemen bütün OECD ülkelerinde kişi başına düşen özel taşıt sayısının kentsel bölgelerde daha yüksek olduğu kaydediliyordu. Yalnızca ABD, İsveç, Avusturya ve Kanada'da özel taşıtların yoğunluğu kırsal ya da ara bölgelerde daha fazlaydı (Şekil 31.2).

© OECD 2005

Bu özet metin, resmi bir OECD çevirisi değildir.

Bu özet metin, OECD telif hakkı ve yayının aslının ismi belirtilmek koşuluyla çoğaltılabilir.

Değişik dillerdeki özet metinler, aslı İngilizce ve Fransızca dillerinde yayınlanan OECD yayınlarının kısaltılmış çevirileridir.

Bu yayınlar OECD İnternet Kitabevinden ücretsiz olarak temin edilebilir
www.oecd.org/bookshop/

Daha fazla bilgi için, OECD Halkla İlişkiler ve İletişim Müdürlüğü,
Haklar ve Çeviri Birimi'ne başvurunuz.

rights@oecd.org

Faks: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation Unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
Fransa

İnternet web sitemiz: www.oecd.org/rights/

